

megszüntetésének eldöntéséhez. A felmérés hasznosnak bizonyult a leginkább használt folyóiratcímek azonosításához, illetve megerősítéséhez a tanszéki könyvtár állománya szempontjából. Az eredményeket természetesen kritikával kell fogadnunk, szem előtt tartva a jelzett hibaforrásokat.

YOUNGEN, Gregory K.: Using current awareness search results to measure a journal collection's relevancy. = *Library Collections, Acquisitions, & Technical Services*, 23. köt. 2. sz. 1999. p. 141–148./

(Roboz Péter)

Interneten a német könyvtárstatisztika

A német közkönyvtárak statisztikai adatszolgáltatását – a *Deutsche Forschungsgemeinschaft* támogatásával – új, modern alapokra helyezték. A projekt, amelynek célja egy interaktív programrendszer kidolgozása mind az adatszolgáltatás, mind a rendelkezésre bocsátás számára, 2000. szeptember 30-ára befejeződött. Noha az 1999. év adatait még a hagyományos, kérdőíves módszerrel gyűjtötték be, a táblázatos kiértékelés már az új technikával készült. A német könyvtárstatisztika címe: <www.bibliotheksstatistik.de>

Az induló lapról link vezet az ún. szabványos kiértékelésekhez, ahol az 1999-es adatok a korábbi nyomtatott kiadványoknak megfelelő táblázatos formában és ASCII-csv adatbank formájában is rendelkezésre állnak. További statisztikai információhoz lehet hozzájutni az ún. variábilis kiértékelés révén. A kiértékelés mezőiben meg lehet adni, hogy egy-egy táblázat milyen rovatokat tartalmaz. A címadatokból és az utolsó három év kérdőíveiből lehet kiválasztani a kívánt mezőket. Ez három lépésben történik: a címadatok és valamennyi kérdőív alapján kell kijelölni a feldolgozandó könyvtárakat, majd a címadatok és az egyes mezők tartalma alapján kell választani, végül meg kell határozni a saját célra készülő táblázat rovatait. Az így előállított HTML-oldalt azután le lehet tölteni a saját gépre, s további számítási műveleteket végezni rajta.

A 2000. évről szóló adatszolgáltatáshoz egy másik link vezet. A részt vevő könyvtáraknak jogosítványt kell szerezniük, hogy beléphessenek a rendszerbe. A *DBS (Deutsche Bibliotheksstatistik)* szerkesztőségétől azonosító számot kapnak és jeligét. (A jeligéjét utóbb minden könyvtár megváltoztathatja.)

Az azonosító számmal és a jeligével való bejelentkezés után a képernyőre hívhatja azokat a maszkokat, amelyekbe egyrészt címadatait, másrészt – a típusának megfelelő kérdőív rovatait kitöltve – statisztikai adatait beviheti. Azok a könyvtárak, amelyeknek még nincs internetcsatlakozásuk, továbbra is nyomtatott kérdőíveket kapnak. A cím- és kérdőívmaszkok kitöltési útbaigatásokat is tartalmaznak. A kérdőívek lehívhatók és kinyomtathatók. Link vezet a DBI-LINK adatbázisához, ahonnan a könyvtárak címei különféle csoportosításban letölthetők.

/GLADISH, Siegfried–KIESLICH, Sabine: *Deutsche Bibliotheksstatistik (DBS) im Internet* – <<http://www.bibliotheksstatistik.de>>. = *Bibliotheksdienst*, 34. köt. 11. sz. 2000. p. 1803–1806./

(Papp István)

Az internet igénybevétele a cseh nyilvános könyvtárak feldolgozómunkájában

Az alábbiakban referált cikk a következő megállapítással végződik: „Amikor néhány éve először találkoztunk az internettel, aligha képzelte el közülünk valaki is, hogy még a század lejárta előtt napi felhasználásra kerül a feldolgozómunkában.” Az ismertető felhasználati történet sem az internettel, hanem egy könyvtári számítógépes

rendszer, a *LANius* színrelépésével (1992), illetve azzal indult el, hogy e rendszer a könyvtári tevékenység különböző „tartományainak” számítógépesítésére alkalmas moduljait egyre több nyilvános (főként városi és állami tudományos) könyvtár kezdte alkalmazni. 1993-ban ennek nyomán vetődött fel az ötlet, hogy a rendszer egy régi, de lé-

nyegét tekintve soha el nem avuló könyvtárközi műszer, nevezetesen: központi katalógus létesítésére és működtetésére is „bevezethetővé” fejlődjék. A fejlesztés – a részt vevő könyvtárak egyetértésével – 1995 elejére be is fejeződött. A SKAT (ez az elnevezés a központi katalógus cseh nevének, a „souborný katalog”-nak összevonásával keletkezett) ekkor még a „decentralizált feldolgozás + csomagonkénti központba juttatás + központi ellenőrzés és betáplálás” módszert követte. 1996-ban – a LANius rendszer használóinak tömörülése néven – vállalkozási formát vett fel. 1997-ben félévente megújított CD-ROM-on kezdték terjeszteni (árusítani), ami egyet jelentett a közreműködői kört meghaladó használat lehetővé tételével. Még ugyanebben az évben – a kulturális minisztérium pályázaton elnyert támogatásának köszönhetően – rákapcsolódott az internetre.

A SKAT csupán a tudományos és helyismereti irodalmat regisztrálja. 1998 végén a vállalkozásban 89 könyvtár vett részt, és 1993 óta összesen 106 836 tételt halmozott fel keretei között. Ezek keresése 74 772 kulcsszó szerint történhet. Egy-egy bibliográfiai leírást kb. 15 tárgyszó jellemez. Tekintettel arra, hogy a katalógus leírásain az ETO-jelzetek is szerepelnek, ezek szerint is keresni lehet benne. 1998-ban pedig már kb. 45 ezer internetes keresés irányult a SKAT-ra.

A kulturális minisztériumi támogatás nem utolsósorban azt is lehetővé tette, hogy a LANius rendszert osztott katalogizálás támogatására is képesé tegyék. Ezzel párhuzamosan szükségessé vált az áttérés az AACR2 katalogizálási szabályzat és az UNIMARC használatára, aminek feltételei 1997 végére többé-kevésbé megteremtődtek. Ekkor három könyvtár részvételével kezdődött meg a próbaüzem, de azután felettebb gyors volt a felfutás, úgyhogy 1999 február közepére már 32 könyvtár „szállt be” ebbe a rengeteg feldolgozó munkaerőt megtakarító, és korábban elképzelhetetlen feldolgozási gyorsaságot biztosító vállalkozásba.

Mindazonáltal „vannak még hibák”. Különösen az AACR2 értelmezésében és alkalmazásában nem sikerült még az emberileg egyáltalán lehetséges egységet elérni. Ezt a hiányosságot azonban fokozatosan, intenzív továbbképzésekkel és tapasztalatcserékkel ki lehet küszöbölni.

A tanulság: a könyvtári munka automatizálása, különösen az internet közkeletűvé válása óhatatlanul magával hozza, mondhatni: kikényszeríti az együttműködés új, magasabb rendű változatait. S ráadásul: nem sok időt hagy a tépelődésre.

/OTRUBOVÁ, A.: Rozvoj automatizace v knihovnách přináší novou kvalitu spolupráce. = Čtenář, 51. köt. 5. sz. 1999. p. 134–137./

(Futala Tibor)

Fundraising és grantwriting

Korábban a cseh könyvtárak is megszokták, hogy az állami költségvetés révén gyakorlatilag mindegyik meg tud élni. Olykor (ritkán) jómódbban, olykor (rendszerint) szegényesen. Mindenesetre nem volt divatban a „kéregetés”. Az új körülmények között a meg nem szűnt könyvtárak is aludtotáltak. Ha valami szakmailag korszerű dolgot akarnak megvalósítani, legtöbbször támogatás után kell nézniük.

Nyugaton kétféle támogatási forma alakult ki, a *fundraising* és a *grantwriting*. A *fundraising* hosszabb ideig tartó, távlatosabb támogatási forma, és kevésbé van egy-egy tervezet megvalósításához kötve. Általában nem is kell az így kapott összegekkel „rovati rendben” elszámolni. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy az adományozó vállalat ne nézne utána annak, hogy a pénz elköltése érdemi volt-e. Az is természetes az ilyen

támogatásnál, hogy az adományozó vállalat elvár a könyvtártól bizonyos – általában diszkrét – propagandát termékeinek kelendőségét növelendő. A *fundraising* nem tekinthető kizárólagosan pénzszerző manővernek. Fontos az adományozóval való kapcsolatok gondos ápolása is. Tulajdonképpen ezáltal biztosítható, hogy a támogatás hosszabb ideig – több éven át – tartson, és lehetőleg növekedjék.

A *grantwriting* egy-egy programra, projektre szerethető támogatás. Gyakorta különféle – magán-, félmagán, állami – pályázatokon lehet így pénzhez jutni. (Csehországban a kormányzati szervek pályázati kiírásai közül a könyvtárak számára a kulturális minisztérium és a vidékfejlesztési tárca efféle kezdeményezései a legjövődelműbbek.) Az ekként elnyert pénzzel szigorúan a kiíró szer-